

“Droschak”
 ORGANE
 de la Fédération
 Révolut. Arménienne.

ԴՐՈՇԱԿ

Adresse :
 G. F. Droschak
 Rédaction du "Droschak"
 10, rue de l'Éclairage
 GENEVE (Suisse)
 A. R. F. S. J. O. R. O.
 LIBRARY

“ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՃՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ” ՕՐԳԱՆ

Շ Է Կ Օ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արէժ» կենդրոնական կոմիտէն իր խորին ցան է յայտնում իր ընկերակից **ՅԷԿՕԻ** վրայ կատարած ոճի ընկերակցութեան և յայտարարում է, որ այդ գաղանային սպանութիւնը համարում ոճի ընկերակցութեան անձնական ատելութիւնից, Շէկոն յեղափոխական գործի դէմ ոչ մի յանցանք չէր գործած:

Ոճրագործները անյայտացել են:

Մեր դժբաղդ ընկերոջ յեղափոխական գործունէութեան մասին կը գրենք յօտիկ ապագայում:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «ԱՐԷՅ»
 ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՕՄԻՏԷ:

ՅՈՅՆ-ՏԱՃԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Կատարեց: Չեռնոցը նետեցաւ, և հազարաւոր լեզուները տարրային հոսանքի նման մղեցին դէպի ահաւոր մենամարտութեան կրկեսը: Կատարեց այն, ինչ որ սպասուում էր, այն, ինչ որ վաղուց ճակատագրական էր դարձել: Զօգնեցին Յունաստանին տանձակ տարիների նրա խաղաղ ջանքերը, չօգնեցին նրան իր անվերջ յորդորներն ու սպառնալիքները: Դիպլոմատիայի քար ու ապառաժ սիրտը անզգայ մնաց . . . Ի՞նչ էր մնում անել: Մի վե՛հ նպատակ էր դրած՝ նրա առաջ արիւնակից եղբայրների սարկական շղթաները վաղուց է, օգնութիւն էին գոչում, վաղուց է Մայր-Հայրենիքը փայփայում էր նրանց վերջնական ազատութեան գաղափարը: Ազատել այդ սարուկ եղբայրներին, թէկուզ լինի դա ամենանոսր զոհողութիւնների գնով . . . Այո՛, արդէն լցւել էր բաժակը, Յունաստանը չտատանեց և առաջ սլացաւ: Երկու ախոյեանները ելան դէմ-յանդիման, մէկն իբրև արդարութեան ջատագով միւսն իբրև խաւարի ու բռնակալութեան մարմնացում: Արի-

ւր անհասար է: Մի կողմում փոքրաթիւ զօրք, միւս կողմում՝ զօրքերի ճնշող առաւելութիւն: Յակայն թըռնամու քանակական առաւելութիւնը սարսափելի չէր. առի՞ծ կտրեցին հէլէնները, հարւածին հարւած հասցրին, տարան մի շարք փայլուն յաղթութիւններ: Բաղդը սկզբներում ժպտում էր Յունաստանին, որպէսզի, աւաղ, շուտով երես դարձներ նրանից. այսօր հեռագիրը յամառութեամբ միմիայն թիւրքական յաղթութիւնների մասին է գուժում: Յունաստանի մայր հողը ոռոգւեց իր հարազատ զաւակների արիւնով. թշնամու զօրքերը մորեխի նման պատեցին երկրի մի մասը, գրաւեցին Թեսալիայի դաշտավայրը և բանակ հաստատեցին Լարիսայում:

Պատերազմ է իր բոլոր արհաւիրքներով. հրդեհը բոցավառում է, սաստկանում, մարդիք կոտորում են ճանձերի պէս: Մարդիկ կոտորում են . . . ցնծացէ՛ք բաշխօղակ դիպլոմատներ, ձեր փառաբանած համերաշխութեան արդիւնքն է սա: Համաձայնութիւն պոռացիք սկզբից մինչև վերջ, արևելեան ամբողջ ողբերգութեան ընթացքում, իսկ այնտեղ շարունակ հոսեց արդարների անմեղ արիւնը: Համաձայնութիւն պոռացիք, բայց երբէք չբռնեցիք անիրաւութեան ու բռնութեան ձեռքը, երբէք չխրատեցիք արիւնուշտ մարդասպանին: Եւ համաձայնութիւն հռչակելով, դուք մղեցիք Յունաստանին պատերազմական փոթորիկների դաշտը ու այդ ահռելի ոճիրով պսակեցիք ձեր արիւնալից սխրագործութիւնների եղերական շարքը: Պարծեցէ՛ք ուրեմն ձեր ժողովրդասպան համաձայնութեան պտուղներով, պարծեցէ՛ք, որ այսօր թնդանութիւնների մահաշունչ որոտը դղրեցնում է աշխարհը, որ հազարաւոր մարդ-արարածների կարմիր արիւնով շաղխուում են լեռներն ու ձորերը, պարծեցէ՛ք ձեր այդ գազանային յաղթանակներով:

«Յունաստանը յետ է նահանջում» — կայծակի արագութեամբ սլացաւ դէպի ամեն կողմ, խորին դաւնութիւն ու կսկիծ պատեց բոլոր ազնիւ սրտերին: Իսկ սեւահամբաւ թիւրքաժողովների բանակում թնդաց դիւական քրքիջը . . . «Պապանձեցէ՛ք լեզուներ, Թիւրքիան տակաւին կանգուն է, ուժեղ, կազմ ու պատրաստ»:

Այո՛, կարող էք հրճւել, դուք, սուլթանական բռնակալութեան ամեն կարգի երկրպագուներ: Եւ ի՞նչպէս

ՀՏրճւիք. Եւրոպան իր խնամակալութեան տակ է առել Մեծ-Փարզասպանին, ձեր սիրեցեալ Սուլթան-Համիդին: Նա կազմակերպում է և իր կատարելագործած հրացաններով ու թնդանօթներով կուրի դաշտ է հանում Կազակական գնդերը: Միւս կողմից նա ջանք է թափում անանցանելի խոչընդոտներ՝ դնել փոքրիկ Յունաստանի առաջ, որը առանց այն էլ իր ջնջին ուժերով պարտութիւն է կրում: Տեսէ՛ք, Սալոնիկը, ուր Յունաստանը աւելի աջող պատերազմական գործողութիւններ կարող էր մղել, անմատչելի են դարձնում յունական նաւերին . . . Այո՛, քրքջացէ՛ք, սուլթանի խնկարկուններ, Եւրոպան այսօր բացարձակ դահճապետի դեր է ստանձնել մի փոքրիկ քրիստոնէայ ժողովրդի դիմաց, քրքջացէ՛ք, սակայն . . . դեռ ամեն բան վերջացած չէ:

Ի՞նչ կը լինի վաղը—չենք կարող գուշակել: Ա՛ր է տանում մեզ դէպքերի ճակատագրական հոսանքը: Արդեօք գոռօզ դիպլոմատիային պիտի՞ յաջողի իր ամենակարող «համերաշխութեան» շնորհիւ սահմանափակել պատերազմի թատրո: Չենք հաւատում. թող արաքւին գիւնապահները, թող կաշուց դուրս գան, այսուհետեւ այլևս ոչ մի պարզամիտին չեն կարող համոզել, որ նրանց ողբայի համերաշխութիւնը դրական արդիւնք կը տայ:

Երբէ՛ք: Երեկայ փաստերը պերճախօս վկաներ են: Այդ համերաշխութիւնը չկարողացաւ խանգարել պատերազմի ժայթքումը, նա չպիտի կարողանայ և արգելք լինել նրա տարածման:

Մեն-մենակ է այսօր Յունաստանը: Թշնամու անհամար գնդերի դէմ մեն-մենակ կուռում է նա յուսահատաբար և կոտորում է: Այո՛, բայց հերոսական, անվճար դիմադրութիւնից յետոյ, փառքով ու պատուով է կոտորում. . . Վեցցէ՛ք դուք, հայրենիքի քաջարի պաւակներ, դուք ապացուցիք, որ ձեր քաջ պատերի արժանաւոր սերունդն էք, դուք ցոյց տւեցիք, որ դիւցապնաբար կարող էք կուռել ու նահատակել: Եւ դուք կը պատերազմիք մինչև վերջին շունչը ու թող չէք տայ, որ ձեր դարաւոր ոտիքը իր պիղծ ներկայութեամբ անարգէ հէյլէնների պանծալի հողը: Եթէ յաղթւիք էլ, ձեր պարտութիւնը կը լինի յաղթութիւն. դուք կընկնէք պատերազմի դաշտում, իբրև մարմնացած զոհ դիպլոմատական նենգաւոր դաւերի, և կը խնկարկէ ձեզ մարդկութեան լաւագոյն մասը, սերնդէ-սերունդ, անէ՛ք յիշով ժամանակակից բոլոր զօրաւորների սև յիշատակին . . .

Բայց մի՞թէ Յունաստանը մին-մինակ պիտի մնայ պատերազմի դաշտում: Մի՞թէ այս կրիտիքական ռուպէին Մակեդոնիան և այլ սուլթանահպատակ ըմբոստ ազգութիւնները ձեռք-ձեռքի չպիտի տան ընդհանուր ջանքերով տապալելու ասիական վայրենի բռնապետութիւնը, մի՞թէ նրանք կը շարունակեն լուս հանդիսատես մնալ Իսկ Բալկանեան պետութիւնները—Ահա նրանցից

մինը խօսեց բարձր ձայնով, սպառնալիքներ ուղղեց սուլթանին: Սակայն . . . յանկարծ լռեց. հիւսիսից շշնջաց նրան խորհրդաւոր ձայնը. դա սպիտակ Յայն էր, դա «Հայրիկն» էր, որ պատկրում էր Բօլզարիային հանգիստ նստել տեղը, մինչև որ իր հեղինակաւոր հրահանգները կը տայ: Սերբիան ևս սպառնական նշաններ է ցոյց տալիս. ժողովուրդի մէջ յուզմունք է տիրում: Խուլ չարագուշակ ալեկոծութեան մէջ ծրփում է ամբողջ Բալկանեան թերակղզին. հրաբուխը ժայթքելու վրայ է . . .

Հապա Եւրոպա՞ն—ահա մեծագոյն հարցը: Անշուշտ կը շարունակեն «զօրութիւնից դուրկ զօրեղ պետութիւնները» բոս առաջնայն հուշակել, որ համերաշխութիւնը կատարեալ է, կը շարունակեն և իրենց խաբել և իրար խաբել, իսկ երբ արեւելքում կը ծաւալի հրդեհը և աւելի ահեղ ու սպառնալից կերպարանք կառնէ, երբ սուլթանական մեծածաւալ պետութիւնը կը յայտնուի կործանման անդունդի ծայրին, այն ժամանակ համերաշխութիւն ազադակող պառաւ Եւրոպան ինքզինքը կը նետէ արեան գոլորշիների մէջ. . . «Վեցցէ՛ եւրոպական անհամերաշխութիւնը» զիլ ձայնով կը կանչէ դիպլոմատիան և կը յարձակի իր լէշ վրայ. կը փողփողին բազմերանգ դրօշակները սուլթանական դիակի շուրջ և . . . կը պայթի վերջապէս այն վիթխարի ընդհարումը, որին վաղուց ահ ու սառսուռով սպասում է քաղաքակիրթ աշխարհը, և որի առջև մանկական խաղ պիտի լինի ներկայ պատերազմը:

Ն Ա Մ Ա Կ Պ Ա Լ Ս Ի Յ

1/16 ապրիլ 97 թ.

Կոտորածի այն դժոխային նրապիրքը, որ արիւնարբու Համիդը իր արբանեակներով գծած և կատարեալ յաջողութեամբ իրագործած էր, դեռ իր ամբողջ գործադրութիւնը գտած չէ: Խայտառակ և անխիղճ Եւրոպան իր հռչակաւոր համաձայութեամբ կարծես երգւել է բոլորովին—խեղդել մոնկոլ բռնապետութեան տակ ճնշած և հեծող ազգերու բողբոջ և պատութեան ձայնը, մէկ կողմէ իր հօր արակցութիւնը կը նւիրէ բռնաւորին՝ ազատութեան սիրով պորացած բուռ մը կրետացիներու դէմ, և միւս կողմէն իր վատ և թողաւոր քաղաքականութեամբ ասպարէզ տւած է անոր՝ բոլորովին ոչնչացնելու հայ ժողովուրդը, որ իր իրաւունքի և պատւոյ պաշտպանութեան ոճիրը գործելու յանդգնութիւնը ունեցած է: Նա շատ լաւ ըմբռնած էր՝ թէ ի՞նչ նշանակութիւն ունէին այն աւերելոյթ սպառնալիքները, որ համաձայն Եւրոպան որոտաց իր գլխին հայկական կոտորածներու առթիւ. նա համաձայն Եւրոպայէն աւելի լաւ գիտէ նաև այդ հա-

մաձայնութեան գաղտնիքը, որուն մինչև պարզելը՝ առիթ չի փակցներ բոլորովին տկարացնելու և անհետացնելու հայը, որ իր կայսրութեան հիմերը խախտեց և կործանման վտանգեց. իսկ մինչև այդ գաղտնիքի բացարձակ պարզելը այդ անհամերաշխ համաձայնութիւնը անհամաձայնութեան փոխելու խորամանկութիւնը և ինքնափստահութիւնը ունի, և ցարդ եղած փորձեր ապացոյց մ'են թէ նա յուսախար չի պիտի ըլլայ:

Հայ ծողովուրդը, բացի յեղափոխականներէ, կը հաւատար թէ Հանթթոյի և միւս պետութիւններու արտաքին գործերու ներկայացուցիչներու սպառնալից յայտարարութեանէն ետքը, որ ըրին օգոստոս 14-ի առթիւ տաճիկ կառավարութեան, այլևս վերջացած է կոտորածներու շրջանը. սակայն ապշեցաւ մնաց, երբ աչքին առջև տեսաւ Թօքատ և Վէմերէկ արիւնաներկ գիակներով ծածկւած: Այո, վերջին հարւածն էր խախտելու այն տկար հաւատքը, որ ունէին դեռ կարգ մը անձինք Եւրոպայի և տաճիկ կառավարութեան արժանապատուութեան վրայ. այո, թուք և նախատիք է պատրիարքի և վարչութեան երեսին, որ տակաւին բեմի վրայէն և ընկերական շրջանակներու մէջ կայսերական բարեխնամ գթութիւնը կը դրւատեն. այո, թէ և տխուր և ցաւալի, սակայն վրէժխնդրութեան բոցը ևս աւելի կարծարծ է հայ յեղափոխական կործնելու տակ, որոնք միայն իրենց ուժերու վրայ ապաստան կը քարոզեն միշտ չխաբւել միամտաբար անամօթ և շահամոլ Եւրոպայի և լիբը Համիտի ստապատիր խոստումներէն այո, միանգամ ընդ միշտ կապացուցանէ: Թէ հաշտութիւնն անկարելի է հային ու տաճիկ կառավարութեան մէջ և թէ ամեն հայ, աղքատ թէ հարուստ, աշխարհական թէ կրօնաւոր, պարտաւորւած են կամայ թէ ակամայ ցմահ ռզորիլ ժողովրդի ազատութեան իրաւունքին պաշտպանութեան համար:

* *

Այս օրերս ամեն մարդ Թոքատի կոտորածով զբաղած է: Մանրամասնութիւններ կը ցուցնեն՝ թէ հոն ալ նոյն մէթոտը և նոյն անգթութիւնը գործադրւած է: Տաճիկ խուժանը զինւած կացիններով, տապարներով և սուրերով յարձակած է անպէն ժողովրդեան վրայ, որ նախապէս գիտակ շատերը պահւտելու զգուշութիւնը ձեռք առած էին: Հանդիպած հայը կը կոտորեն, քանսուկ-Մանուկ եկեղեցին կը մանեն, զարդերը կը կողպտեն, սեղանը կը պղծեն և քահանան՝ Յէր-Յովհաննէսը, կսպաննեն հոն գտնուողներուն՝ հետո կոտորածը կը տեւէ երկու ժամ, և այդ սուղ ժամանակին մէջ միայն քաղաքէն 130 հայ կսպանւին և 30 ալ կը վիրաւորուին: Ապա կսկսի աւարառութիւնը, 265 տուն և խանութ կը կողպուին: Կուսակալը կը հասնի Սեբաստիայէն և խուզութիւններու վերջ կուտայ: Կոտորածը կը տարածի և գիւղերը, ուր սպանւածներու թիւը

3-400-ի կը հասնի: Թոքատէն 4 ժամ հետի Պէչերի գիւղի քով գտնուող Ս Յովհաննէս-Ոսկերեան վանքը կը կոխեն, կը թալան և Մանուկ ու Մարտիրոս վարդապետները 15 ուրիշ հայերու հետ կսպաննեն: Հոն կը հասնի վերջապէս Պոլսէն կազմած արդարադատ յանձնաժողովը, որ կսկսի ցոյց կազմակերպողները և պարագլուխները բռնել և բանտարկել. յայտարարութիւններ կը ցրէ, որպէսզի վնասուողները իրեն դիմեն, իրարու հետ սիրով վարւին, խանութները բանան, գիշերները դուրս չեննեն: Լայն և այլն: Տաճիկ խուժանը ապստամբական ցոյցեր կընէ, որպէսզի ձերբակալութիւններու շրջանակը չընդլայնի: Տաճիկ յանձնաժողովին գործակից են նաև Սամսոնի Ռուսական և Սեբաստիոյ Ագլիական հիւպատոսները: Հոն է նաև Սեբաստիոյ առաջնորդ Պետրոս եպիսկոպոսը:

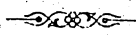
Կոտորածի լուրը պատրիարքը իմացածին պէս անմիջապէս կառավարութեան կիմացնէ և կը խնդրէ, որ յանցաւորները պատժւին: Դեսպանները հաւաքապէս սուլթանին կը դիմեն, որ այս անգամ աղուէսային դէմքով, խոնարհ նայածքով իր ցաւը և դժգոհութիւնը կը յայտնէ եղածին վրայ և անմիջապէս երկու մարդ կընտրէ իրողութիւնը քննել տալու համար: Դեսպանները կը հակառակեն, սուլթանը կը համաձեռնակի անոնց պահանջին և ահա լիազօր յանձնաժողով մը կը կազմէի բարձրագոյն իրատէսով, գայմագամ, ուստիկանապետ և ուրիշներ պաշտօնանկ կըլլան, թերևս անոր համար, որ լաւ կազմակերպած չէին գործը և ամբողջ Թոքատի հայ ազգաբնակչութիւնը հրոյ և սրոյ շարակընելու յաջողած չէին, հակառակ այնչափ փորձառութիւններուն: Այսչափ միայն. ալ ի՞նչ կուզէք. պիտի երթան, պիտի քննեն, պիտի պատժեն, և այս գոհացում մ'է պատրիարքին, որ սուլթան Համիտին խոնարհ երկրպագուն և կամաց-կամաց հլու գործիքը ըլլալու բաղձն ու երջանկութիւնը ունի:

Պատրիարքի յաջող քաղաքականութեան արդիւնքներէն մին է հաւաք 5 բանտարկեալներու արձակումը, որ շարտարութեամբ յաջողեցաւ ձեռք բերել Թոքատի ահագին կոտորածի շնորհիւ: Ասոնք ընդհանուր ներումի մնացածներէն մի մասն են, երկու մարզանցիներ, Աշըգեանի տէրրորիստը, անոր ընկերը և ուրիշ մը: Ուրիշներ դեռ կը մնան, սակայն անոնք ալ պիտի ազատուին անշուշտ, միայն ուրիշ կոտորածէ մը վերջը, թերևս Ռոստոմթոյի կոտորածէն: Կրովհետև անցեալ օրեր բաւականի չափ սովորներ, համանման և համաչափ, կոտորածի անհրաժեշտ գործիքներ, գտնւած են տեղացի տաճիկներու քով, և թէ շրջակայ գիւղերու գաղթական ու տեղացի թիւրքերու խլրաւմներն ու շարժումներն հիւպատոսներու կողմէ կանխաւ իմացւած և առջևը առնւած է, ակամայ անպատճառ:

Հետապնդումներու և ձերբակալութիւններու շրջանակը երթալով կը սեղմուի Կրետական խնդիրը տաճիկ-

ները կը յուզէ, զսպառնած ատելութիւնը բացարձակ կը ժայթքէ անոնց աչքերէն:

Տնտեսական տագնապը ծայրայեղութեան կը դիմէ, առուտուր չկայ, ապահովութիւն չկայ, վերջը վերջը յեղափոխականը գիտէ . . .

Ն Ա Մ Ա Կ Բ Ա Ք Ո Ւ Մ Ի Ց

23/7 փետրւար 97 թ.

Այս օրեր Տրապիզոնէն հասած ճանապարհորդներէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Կրետական վերջին դէպքերը տեղւոյն թիւրք բնակչաց մէջ արդէն բաւական յուզում յառաջ բերած ըլլալով, այդ յուզումը աւելի կը սաստկանայ, երբ Պոլսէն կը հեռագրուի ըտեֆ Գորքերը հաւաքելու հրամանը. մեծ ջանքով կսկսին ժողովել ըտեֆները և քիչ ժամանակի մէջ կը յաջողին ղինւորներու մեծ մասը գէլքի տակ դնելը: Դրամ ունեցողներէն շատերը փոխանորդ կը վարձեն 30-40 ոսկիի փոխարինութեամբ. առհասարակ շատ մեծ դժգոհութիւն ցոյց կուտան և սաստիկ կը զայրանան յոյներու դէմ, որոնք պատճառ կը նկատեն իրենց կրած բոլոր վնասներուն: Խեղճ, տրգէտ ժողովուրդ, որ չգիտնալով չարիքին միակ աղբիւրը, իր զգացած բոլոր զայրոյթն ու ոխը կուզէ անմեղներու վրայ թափելը:

Ամեն ժամանակ և ամեն բանի մէջ, ամենէն աւելի ճնշած ու հարստահարած գիւղացին այժմ նոր զբրկանքի մ'ալ կենթարկւի. անխիղճ կառավարութիւնը առանց ազգի խտրութեան իրենց ձեռքէն կանուխ իրենց ապրուստի միակ միջոցը եղող ձին և այն ալ ինչ մեծ անիրաւութեամբ, հազար ղուրուշ արժէք ունեցող ձիուն, չորս հարիւր ղուրուշ արժէք դնելով՝ տիրոջը կուտայ թղթի կտոր մը կառավարութենէն գանձելի, սակայն երբ, այդ միմիայն Ալաշը գիտէ և կամ մարգարէին փոխանորդ՝ դարուս ամենանշանաւոր զասապ՝ Համիտը: Երբ գիւղացին սաստիկ յուզելով կառավարութեան ըրած այս անիրաւութեան գէմ, սկսի բողոքել, պնդելով՝ թէ իր ձին հազար ղուրուշ գնած է և չը կրնար 400 ղուրուշի տալ ո՞վ կը լսէ իր արդար բողոքը, իրեն կը պատասխանեն. «երբ ձին պատերազմէն ողջ վերադառնայ, դարձեալ 400 ղուրուշով քեզ կը ծախենք և այսպէսով զրկանք մ'ալ չըլլար»: Ի՞նչ հիանալի արամբանութիւն և սուլթանական արդարութիւն:

Տրապիզոնի մօտ Բլաթանացի հայ գիւղացիներուն ձեռքն ալ նէր կը պահանջէ կառավարութիւնը. ի՞նչ սոսկալի անամօթութիւն, սպաննել կողպտել և ձիերն ալ նէր պահանջել:

Թիւրք աղքատ ընտանիքի մը երկու որդիները զինւորութեան կոչելով, մնացեալներուն ապրուստին համար իրենց ձին կը յանձնեն բարեկամի մը, որպէսզի գործածելով՝ ստացած շահէն շաքաթէ-շաքաթ մաս մը տայ անոնց, որով միայն անօթութենէ կազատէին. բայց անագորոյն կառավարութիւնը առանց այլևայլու-

թեան զայն ալ կը յափշտակէ:

Թող լսեն թիւրք յեղափոխականները և տեսնեն թէ իրենց թիւրք եղբայրները ի՞նչպէս կը տառապին անգութ գազանի մը ձիրաններուն մէջ, թէ և դեռ անոնց կրած բոլոր տառապանքները, մերիններուն քով ոչինչ են: Յունական մենաստանի մը շրիններն ալ ուզեցին, վանահայրը հաստ մը նւիրելով ազատեցաւ. առայժմ, բայց տեսնեք վերջը:

Այն գիշերը, երբ ըտեֆները ժողովելու հրամանը կը հեռագրուի, նոյն առաւօտը փողոցները թափած կը գտնուին ահագին թուով թիւրք յեղափոխական թերթեր, «Միզան», և յայտարարութիւններ արիւնագոյն թանաքով գրած ու կնքած: Այս ամենը թէ՛ քաղաքը և թէ՛ գիւղերը այնքան ճարպիկութեամբ և այնքան մեծ քանակութեամբ կը ցրուին, որ բոլորին զարմանք կը պատճառէ: Մինչև իսկ մզկիթներու մէջէն կը գտնուին և կարծես թէ ըտեֆները ժողովելու հրամանին կսպասէին: Թիւրք յեղափոխականները իրենց այս բոլոր թերթերով ու յայտարարութիւններով թէ և անմիջական արդիւնք չեն ունենար, այսինքն ժողովուրդը ուշքի գալով զինւորագրութիւնը մերժելու չափ քաղութիւն չունենար, սակայն բոլորովին ապարդիւն ալ չանցնիր, դժգոհութեան լռին բողոքներու աճելուն կը նպաստեն և տակաւին այդ թերթերուն անուններն իսկ չլսողներ զանոնք աչքովին կը տեսնեն, կը կարգան և անշունչ իրաւունք կուտան գրածներուն: Գիւղերու մէջ այդ թերթերու երևալուն առթիւ հետաքրքիր և ծիծաղաշարժ բաներ կը պատմին. գիւղի մը մէջ 1-200 հոգւոյ չափ, քանի մ'անգամ կը հաւաքուին մզկիթին բակը, կը խորհին թէ ի՞նչ կը նշանակէ այս թերթերուն երևիլը և չկրնալով երբէք բացատրութիւն մը տալ ատոր, նախախնամութեան մատը կը նկատեն անոր մէջ և կրնեն թէ Մոսկովը իրենց երկիրը պիտի գրաւէ, անոր համար Ալաշը կանխաւ այդ թղթերը թափել տաւ, որպէսզի իրենց գիտցընէ գալիք պատուհասը. իսկ ուրիշներ կրնեն թէ այդ թղթերու մէջ տինամիթ կայ, որ անշուշտ մզկիթը օդը հանելու համար է և այս մտածումը այնքան կը սարսափեցնէ զիրենք, որ նոյն իսկ իրենց Բամազանի նւիրական օրերուն կստիպին մզկիթը գոցել, որպէսզի չլլայ թէ զիրենք ալ մզկիթին հետ օդը թոցեն: Ար պատմեն նաև թէ գիւղացիներէն շատերը զնուած կը շօշին գիւղին մէջ առանց գիտնալու թէ ինչու, և եթէ ազդեցիկ մեկը որ և է հրաման մը ընէր, պիտի գործադրէին առանց խորհելու թէ ինչ կրնեն, եթէ իրենց ըսէին՝ «Չարդեցէք քրիստոնեաները», պիտի ջարդէին, և կամ նոյնիսկ հրամայէին թէ՛ «քանդեցէք կառավարութիւնը»՝ դարձեալ պիտի ընէին. տգէտ ժողովուրդ, որ վտանգի ժամանակ ոչխարի նման մոլորելով, չկրնար երբէք կռուել իր ըրած գործին լաւ կամ վատ ըլլալը և միայն կուրօրէն կը հետևի իր առաջնորդներուն: Թէ քաղաքը և թէ գիւղը մօլլաներէն ոմանք կը հասկնան թիւրք յեղափոխականաց միտքը և մի քանին մինչև իսկ առանց վախնալու մզկիթին մէջ կը խօսին ընդդէմ կառավարութեան և զեղծում գործող պաշտօնեաներուն:

ՆԱՄԱԿ ԾԱԳԻՆ-ԳԱՐԱՅԻՍԱՐԻՑ

Կ Ա Ր Ի Ն

2/14 ապրիլ 97 թ.

Շապին-Գարահիսարի վիճակը շատ երկիւղալի է. կառավարական ձեւակերպութիւնները կուզեն կլնցնել ժողովրդին՝ թէ ապահովութիւնը կատարեալ է. միւս կողմէ թիւրք խուժանի սպառնական ու զինեալ երեւոյթը մեզ ահուգողի մէջ կը պահէ: Քանի մ'օր առաջ բացեիրաց կը պոռային՝ «այս անգամ՝ յոյներն ալ մեկտեղ պիտի ջարդենք»:

Փետրուար 24-ին քրիստոնէից վրայ յարձակելու մտադիր էին, բայց անյայտ պատճառներով ետ կեցան: Այս թիւրք ժողովուրդը մազի չափ մտածում, տրամաբանութիւն չունի, ոչ երկրին պահանջը գիտէ, ոչ օգուտը, կոյր անսիրտ գործիք մ'է, մոլեռանդ սրիկաներու և մօլաներու ձեռքը: Գ ա ա է ր կըսէ, ու առաջ կը վազէ . . .

Թողթի սարսափելի կոտորածի լուրին հետ հօս հասաւ նաև տեղւոյն միւթասերիֆին պաշտօնանկութիւնը, և չարագործներու դատապարտութեան երկիւղը . . . ատոր վրայ տեղիս կատողած խուժանը հանդարտեցաւ քիչ մը. կառավարութիւնն ալ իր կողմէն մուսիտիկներ հանեց, յայտարարելով՝ թէ ժողովուրդները իրարու չլնասեն, հակառակ պարագային խստիպիտի պատժելին: Բայց հայ ժողովուրդին գրուելը այնքան քարին դպած է, որ կառավարութեան և անոր պաշտօնեաներուն փաղաքշիկ խօսքերուն վրայ հիւլէի չափ հաւատք չունի. մանաւանդ որ այստեղի կառավարիչը կարծես սուլթանի փորէն ելած է, իսկ մեր առաջնորդական տեղապահն ալ Ալըգեանի քանի մ'անգամ՝ եղաւ միւթասերիֆին թելադրութիւնով շնորհակալութեան ուղերձ կը մատուցանէ՝ թէ վախին և թէ միւթասերիֆին իրեն: Այս անգամ՝ միւթասերիֆին պաշտօնագիր (թագրիթ) մը ստացաւ, որուն մէջ վստահութիւն կար, թէ այլևս ո և է դէպք չի պատահիր, և եթէ տեսնեն տաճիկներ, որ գրգռումի տեղի կուտան իսկոյն իրեն իմացնեն ևայլ: Գործին աւելի զաւելտական կերպարան մը տալու համար, միւթասերիֆը իր թագրիթին հետ բարեհաճած էր զրկել նաև բարեմիտ առաջնորդին տալիք պատասխանն ալ, որուն մէջ կըսէր «տեղս երբէք դէտք չէ պատահած, հայ ժողովուրդը շնորհիւ տեղիս կառավարութեան, հանգիստ կերպով իր գործերը կը շարունակէ, ժողովրդին մէջ երբէք թշնամանք կամ ատելութիւն չկայ ևայլ ևայլն»: Իսկ մտքով ու մարմնով մեր ծերունագարգ Ամբրոսիոսը անխղճօրէն կատարեց չարասիրտ կառավարիչին հրամանը . . .

Օրմանեանի սուլթանը գովաբանող կոնդակը կարդացուցաւ, հաւատարմահրաւեր յորդորանքներով: Պաշտօնագրով մը առաջնորդին արտօնուեցաւ միշտ ներկայ գլուխուիլ խտրելի ժողովին: Այստեղական հայր ախն ա մ ու թ ի լ ն ը ներողամտօրէն պիտի նայի հայոց ապերախ տ ու թ ե ա ն վրայ, պիտի լեցնէ եղեր զանոնք բարիքներով . . . մոռցնել տալ կուզէ իր գաղանութիւնները . . . Եթէ հայ ազգը գլխէն մինչև մանկի ծայրը, մինչև ոսկորներուն ծաւը լաւ ուսումնասիրած չըլար իր թշնամին . . .

Այստեղի համար տարածած լուրը ջարդի մասին սուտ էր. սակայն ձերբակալուել են 1 հայ և մի քանի թիւրք զինուորականներ՝ իբր «Երիտասարդ Թիւրքիոյ» պատկանողներ: Ասոնց մէկը կրթական տեսուչն է, որը առնաւուտ մըն է:

Գրանից յետոյ Սլայ-բէյը յանկարծակի խուզարկեց բանտը, ուր գտան յեղափոխական նամակներ, թերթեր (հայ և թիւրք), բրօշուրներ և այլն. ձերբակալութիւնը վերսկսան: Բանտարկեալները կը գտնուին տանջարաններուն մէջ ու խիստ կը չարաբարեն, որպէսզի «ճշմարտութիւնը» խոստովանին: Իսկ ամբողջ ոստիկանութիւնը աննդուտ գործունէութեան մէջ է. լքտեսներու թիւրք բազմապատկած է. բոլոր «կասկածելի» անձնաւորութիւնը խիստ հսկողութեան տակ առնուած են:

Թ Ի Ի Ր Գ Ի Ո Ց Ե Ո Ի Ր Զ Ը

Օր մը էշը, կապիւղ, այծը եւ արջը կը մտածեն երաժշտական բանաստեղծ մը կազմել . . . Միշտ այդ ծրարով կազմած է Եւրոպական համաձայնութիւնն ալ, որուն նպատակն է Եւրոպական վեցիսակ պատականիին միջև անհամաձայնութիւնը միշտ վատ պահել:

Այդ վեց զարշնկները եթէ պուտ մը մարդկային զգացում չունեցան, երարու մէջ ալ պատուամարտութիւն չունին. գաղտնաձուկ կերպով կաշխատեն՝ թէ կնչալէս կրնան իրար գլուխը:

Թէեւ այդ տէրութիւնները իրենց երկիւղներուն մէջ քաղաքակիրթ ու բարոյական ազգեր կը հռչակեն գերեմք, բայց երբ իրենց հորիզոնէն դուրս կեննեն, անբարոյականութեան սկզբունքով կը շարժին: Կրտսէն իսաղացնելու պատրաստով 80 զրահարող զրկեցին ու քաշաքար դէմ դրին . . . 600 ապստամբներու եւ վերջապէս թող չուին, որ այդ դարատանջ կողմերները իրենց ազատութիւնը ծնող ձգեն: Իսկ այսօր, երբ Յունաստանը Թիւրքիոյ մը անհաւատար կըսուի կը մոռնան հերոսաբար, այդ վեց լէշի ետեւէ վազող ազունները. հակառակ միշտազգային եւ պատերազմային իրաւունքներուն, Կրտսէն դեռ պաշարած եւ վաստ զնապակտը փակած են զրահարողներու վառարկի մը մէջ, որովհետեւ Կրտսէի առջև խնամած այդ չարաշուք համաձայնութիւնը, չարազուշակ նշաններ կամփոփէ եւ մէջ:

Ինչ ալ ըլլայ կեղծ համաձայնութեան մը խաբուսիկ երեւոյթը, արեւելեան հարցին ամենէն հասուն ժամանակն է, կամ՝ պէտք է քաղել կամ՝ պէտք է ձգել որ որոշնոտի:

Յունա-թրքական կոնիով կսկսի արեւելեան քաղաքաքաղաք հարասեղ ներկայացումը: Դրաւ է, տէրութիւնները ի ս ո ղ ա ու թ ի ս ա ն անունով կը զոռան, բայց կարելի է ըսել «մի խողալութիւն, անունովը ինչե՞ր կը սարքին արդեօք մութին մէջ»:

Տաճկաստան. համակերպելով գ ա տ է ր ի ն, պիտի գտնէ վերջապէս իր ճակատազրակաւ ճակատագիրը: Յաղթութիւնը կամ՝ պարտութիւնը իրեն համար երկասյրի դաշտն մ'է:

Երբ Թեոսալոնի մէջ իրաց վիճակը վտոյմիչ գոյն մը կառնէ եւ Պալքանի միջև պետութիւններն ալ կը տնջան Տաճկաստանի շոխ կողողալուտին, ամոլին Գերմանիոյ, Աւստրիոյ կայսրերը, տակերնին նափթ քսածի ալէս հեղիտե Պերլմենէն միջնամ, միջնամալս Բեթըրպուրի կը վազեն. անշուշտ որոշելու համար, թէ կ'նչալէս կարող են իսակեֆայի գոյութիւնը պահպանել, թիւրքիոյ ամբողջութեան շղուշուել եւ . . . այդ խառնակեղ պզտիկ ազգերուն դաս մը տալ . . .

Սուլթանը ինք բուն քախտն սրթուն:

Եւ սուլթան . . . պիտի ոչնչանայ:

**

ՀԱՍՆԵՐԱԾԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ

գարձել զլիաւորապէս արտասահմանեան հայերի մէջ. Սպասուած էինք, որ այդ հարցը պարզւի, «Իշխակցութիւնը» իր զեք ջն ա կ ա ն որոշումը կայացնի եւ ապա մենք ասէինք մեր վերջին խօսքը: Այդ հարցը միութեան կամ համերաշխ գործունէութեան մասին եղած բանակցութիւններն են, որ սկսուել էին «Վերակազմեալ» Հնչակեան կուսակցութեան եւ Հ. Յ. Իշխակցութեան մէջ:

Իւրաքանչիւր մի անհատ, որ քչկց-չափոյ տեղեկութիւն ունի յեղափոխական գործունէութեան մասին, գիտէ, թէ ինչ աստիճան զգուշութիւն եւ չրջահայեցողութիւն է պահանջուում ամեն մի քայլափոխում: Արդ, հայ հասարակութիւնը, որ հետաքրքրուում է յեղափոխական կուսակցութիւնները միութեան կամ համերաշխ գործունէութեան խնդրով, պէտք է հասկանար ինչպիսի փափկութիւնը, ուստի եւ մեր «լուծութեան» բնական պատճառները, պէտք է հասկանար, որ այս տեսակ զէպքերում բաւական չէ միայն արտայայտել պատճառական յանկութիւններ, այլ անհրաժեշտ է, ուսումնասիրել այն մարմինը, որի հետ միասին ձեռք-ձեռքի տուած պէտք է տանել Հայրենիքի պապութեան ծանր ու պատասխանատու աշխատանքը եւ զանկ գործնական, նպատակայարմար ճանապարհներ միացնելու ի սկսկ ա կ ա ն յեղափոխական ուժերը:

Կրկնում ենք, հասարակութիւնը պէտք է խորհուրդ տայ մեզ զգոյշ վերաբերումն դէպի ամեն մի անհատ, որ ասպարէզի վրայ է յեղափոխական անւան տակ, պէտք է աջակցի մեզ հեռացնելու այն խոչընդոտները, որոնք արգելք են հանդիսանում բուն գործիչ ուժերի համախմբման եւ ոչ թէ պահանջի մեզանից գեղեցիկ խօսքեր, հմայիչ խոստումներ, փքուն ձաւեր, որոնք սաղում են բեմախօսներին եւ ոչ կաւի դաշտում գտնուող զինուորայիններին:

Դժբաղդաբար այդպէս չէ: Մեր լուծութիւնը զանազան տեսակ մեկնութիւնների նիւթ է դարձել: Բայց այդ, հասարակութեան մի մասը, որ հետու է պահել իրեն յեղափոխական շարժման մէջ ջերմ մասնակցութիւն ունենալուց եւ որը այժմ եւս նեղութիւն չի կրում աւելի մօտենալու եւ գործի ընթացքի մասին քիչ թէ շատ ճիշտ գաղափար կազմելու, բնականաբար ամենաբարդ հարցերը մնում է ամենազիւրկին կերպով եւ անտեղի դիմումներով գուր արժուկ յարուցանում: Միւս մասը իր դիրահաւաստութեան շնորհիւ կոյր գործիք է դառնում բախտախնդիրների ձեռքին եւ իր բարի, անկեղծ յանկութիւնները ծառայեցնում պղտոր ջրերում ձուկ որսացողների դձուձ շահերին:

Յայտնելով հասարակութեան, որ «Իշխակցութեան» պատասխանը հնչակեան «վերակազմեալ» վարչութեան պետ եւս վերջնականապէս չի ձեւակերպած, մենք հասարակութեան անհամբեր ձայներին բաւականութիւն տալու համար հետեւեալ անգամ կը պարզենք մեր ուշ պատասխանելու պատճառները: Բայց մեր բռնած դիւքը լաւ պարզելու համար, մեզ անհրաժեշտ կը լինի խօսել «Հնչակեան կուսակցութեան» մէջ ծագած բաժանումների փոխադարձ մերկացումների մասին: Մի բան, որից մենք խոյս ենք տւել յամառաբար երկար ամիսների ընթացքում եւ որին մենք դիմում ենք մեր կամքին հակառակ, զգալով, թէ որքան դատապարտելի է ներկայ ճգնաժամում զբաղեցնել հայ հասարակութիւնը այդպիսի անախտժ հարցերով:

Միացեալ Նահանգների Փօլ-Քիվեր քաղաքի Հընչակեան մասնաճիւղը եւ Դաշնակցական կոմիտէն կաշարել են իրենց մէջ համաձայնութիւն համերաշխ գործունէութեան համար:

Մեզ ուզարկուած է այդ երկու մարմինների խառը ժողովի արձանագրութիւնը, կնքուած եւ ստորագրուած երկու կողմից էլ:

Թողնելով համաձայնութեան այլ եւ այլ կէտերը, որոնք բոլորովին տեղական նշանակութիւն ունեն, հասարակութեան ուշադրութիւնն ենք դարձնում արձանագրութեան հետեւեալ կէտի վրայ: Խառը ժողովի սուղին խնդիրը եղել է քննել թէ բանակցողներից իւրաքանչիւրն իրաւունք ունի արդեօք անկախօրէն բանակցութիւնները տանել:

«Դաշնակցականը թէ իրենց ծրագրի եւ թէ իրենց Ամերիկայի պատգ. ժողովի արձանագրութեան վիպարութիւնը բերելով ապացուցին թէ իրաւունք ունեն:—Իսկ Հնչակեանը անկարող լինելով ցուցնելու համար նման օրինակ մի որ եւ է պաշտօնական զրուածին որոշեցաւ, որ երկուստէք փոխադարձաբար ապահովագրեր փոխանակեն, որպէսզի մի որ եւ է. . . ա ղ ա ղ ի ն մ ի ի ջ ա մ ո ո լ թ ի լ ն կ ա ը ո ղ չ ը լ ա յ ի ա խ ո թ լ երկու կողմանէ վաւերացուած եւ կնքուած վճիռները»:

Արձանագրելով համերաշխ գործունէութեան այս փորձը, յայտնում ենք, որ Փօլ-Քիվերի մեր կոմիտէն, հետեւելով զանազան ժամանակներ զանազան տեղերում մեր միւս կոմիտէների արած քայլերին, վճարել է «Դաշնակցութեան» Ծրագրի ոգու համեմատ:

Աւելորդ չենք համարում յիշեցնել հայ հասարակութեան «Դրօշակի» առաջին տարւայ առաջին համարի (1891 թ. մայիս) մէջ լոյս տեսած յայտարարութիւնը՝ հաստատելու համար Փօլ-Քիվերի, ինչպէս եւ մեր միւս կոմիտէների արած քայլերը:

«Վերեւ մենք բերինք համառօտ ձեւով այն զանազանութիւնը: զոյութիւն ունեցող օրգաններից, որ ստիպում է մեզ երեւան գալ միտք օրգանով, սակայն որչափ եւ զ ա ն ա զ ա ն ո լ ե ն ք ուղղութեամբ նրանցից, այնուամենայնիւ մենք ուզում ենք նրանց հետ ընկերակցան յարաբերութեան մէջ լինել, որովհետեւ բոլորս էլ կըրուում ենք մի ընդհանուր թշնամու դէմ»:

- ՆՆՈՐԱՏՈՒՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՑՈՒՑԱԿ
- Ռուսաստանի Կ. Ք. քաղ. ստացւած են.
 - Առաջին թերթից 63 ըուրլի 10 կոպէկ, № 1 ստորագրութիւնից 50 ը., Ս. 120 ը., № 2 ստորագրութիւնից 14 ը., Մեր խմբից Գ. Ե. 25 ը., Յ. Պ. 10 ը., Մարս 50 ը., Ա. Ա. 3 ը.
 - Ահազգնի միջոցաւ Ռուսաստանի Խ. քաղ. Գերձէն 5 ըուրլի:
 - Փրանս. Ն. քաղաքից ստացւած են.
 - Տիգրիս 20 Ֆր., Արգոս 10 Ֆր., Արպեր 4 Ֆր., Աարդապետ 5 Ֆր., Տիգձէք 6 Ֆր., Եփրատ 3 Ֆր., Սարկաւադ 2 Ֆր., Տրդատ 2 Ֆր.
 - Նոյն տեղից Աշոտ 2 Ֆր., Ակն 2 Ֆր.
 - Նիւ-Եօրքէն՝ Յ. Ա-էն 1 դոլ.
 - Վիշապ քաղ. կեդ. կոմիտէի սնդուկի մէջ ստացւած են.
 - Սարգսեան 20 օսմ. ոսկի, Հուր 20 օսմ. ոսկի, Գ. 100 Ֆր., Կամաւոր 300 ղոան, Թոխէք 60 ղո., Տար.

դանեան խմբի անդամ օր. 20Տ 20 ղու., Սեխ. Եղիա 20 ղու., Նոյնը 5 ղու., Արէս 20 ղու., Կահիադան 18 ղու., Գեղասար 10 ղու., Միւլթիւն 4. 15 ղու., Սէր խ. 10 ղու. Նոյն տեղից ստացւած են (15 յունիս-12 օգոստոս 96 թ.):

Սար 200 օսմ. ոսկի, Մարկոս 200 օսմ. ոսկի, Խաչ. Գառ. 100 օսմ. ոսկի, Յուսացողք 1000 ֆրանկ, Լամբա 20 օսմ. ոսկի, Կալոթիէլ 20 օսմ. ոսկի, Թփու մէկ 20 օսմ. ոսկի, Ախտէր 11 օսմ. ոսկի, Զիֆթ 5 օսմ. ոսկի, Անայիս 3 օսմ. ոսկի, Վարդապետ 154 դաճեկան:

Բօլգ. Սիլիստր քաղաքից ստացւած է. Սլաք 20 ֆր., Մարտիրոս 20 ֆր., Ա. Մինասեան 10 ֆր., Հարեհասէր 10 ֆր., ԼԼոն Մ. Յօփսաքալեան 10 ֆր., Ջաքար 10 լէվ, Թագուր 6 լէվ, Օ. Ս. Փափազեան 6 լէվ, Ալէքսան Օ. Մէրտումեան 5 լէվ, Մկրտիչ Լալէեան 5 լէվ, Ռուբը 5 լէվ, Ս. Հաճի Գրիգորեան 5 լէվ, Գ. Ս. Զափուքեան 2 լէվ: Գրիգոր Սիմոնեան 2 լէվ, Յակոբ Յարութիւնեան 2 լէվ, Ռետաշիկ 40 ֆր., Արժան 2 լէվ.

Տապար քաղաքի կեդ. սնդուկի մէջ ստացւած են. Սրանտեր գիւղից Տ. Նազը 5 ըուրլի, Տ. Ջանակ 1 ը., Խ. Գ. 1 ը., Հաճի-Պապ 45 կոպէկ, Կին մը 4 կոպ.

Չէս գիւղից Տ. Պայծառ 1 ը., Յ. Պ. 5 ը., Ս. Չ. 11 ը., Կ. Չ. 10 ը., Ս. Չ. 2 ը., Գ. Գ. 5 ը., Խ. Ա. 5 ը., Մ. Ա. 15 ը., Յ. Ա. 5 ը., Ծ. Ա. 10 ը., Մ. Հ. 8 ը., Տ. Աննա 1 ը., Ս. Բ. Վ. 5 ը., Կ. Բ. 1 ը., Ապառաժ գիւղից Ա. Ս. 2 ը., Գ. Ա. 5 ը., Յ. Ա. 10 ը. — Լեղիջուր գիւղից Յ. Տ. 15 ը.

Վառնայի կոմիտէի արկղը մտած է թատերական ներկայացումէ մը զուտ հասոյթ 481 լէվ 20 ս.

Շոգեկառք 25 լէվ, Էվելինա 4 լէվ, Թամար 5 լէվ, Արագիւ 2 լէվ, Կիր 1 լէվ, Հայկակ Խ. 6 լէվ 25 ս., Եփրատ խ. 10 Լս 9 լէվ, Բաջուսիք խ. 5 լէվ, Ալիս խ. 5 լէվ, Աշխէն խ. 8 լէվ 60 ս., Փայլածու խ. 4 լէվ, Աստղիկ խ. 8 լէվ 50 ս., Վերջալոյս խ. 5 լէվ, Խիզան խ. 6 լէվ, Ն. Ղ. 2 լէվ, Օր. Գոհար 1 ֆրանս. ոսկի:

Չոր խ. 14 լէվ, Գեղամ խ. 8 լէվ, Կրակ խ. 4 լէվ, Օփան 10 լէվ, Մախթիկ 2 լէվ, Մարո խ. 2 լէվ — Թոփչ խուլքէն՝ Յ. Յ., Ա. Ա. 2-ական լէվ, Ա. Մ. 1 լէվ, Ա. Յ. Ա. 6 լէվ, Կ. Մ. Ս. 3 լէվ, Մ. Մ. 2 լէվ, Առիւծ Ծ. 3 լէվ, 1897-էն 10 լէվ 30 սանտ.

Շումլայի մասնաձիւղի միջոցաւ Հրացան խ. 23 լէվ 80 ս., Վարած խ. 9 լէվ, Ռուբը խ. 3 լէվ, Ուժանակ խ. 3 լէվ, Կայծ խ. 10 լէվ 85 ս., Ա. Բ. 2. Գեղջիէն 7 լէվ 75 ս., Բ. 1 լէվ, Մասնաձիւղին անդամներէն 44 լէվ, Մասնաձիւղին Գանձանակէն 65 լէվ 55 ս. Շումլայի Հայուհեաց Բարեգործ. Ընկերութեան 25 լէվ:

Ի նպաստ Հարաւային-Ամերիկայ ղուկւած դաշնակցականներու Ամերիկ. Լինի Դաշնակցական կոմիտէի ձեռամբ հանգանակւած է.

Ա. Մ. 9 ղլ., Ղ. Ի. 6 ղլ., Պ. Ս., Պ. Շ. 5-ական ղլ., Կ. Կ. 4 ղլ., Պ. Ա., Տ. Ս., Ս. Փ., Ս. Խ. 3-ական ղլ., Մ. Ն., Յ. Բ., Յ. Հ., Լ. Բ., Գ. Ղ., Կ. Ս., Մ. Ի., Ա. Ժ., Ա. Մ., Դ. Ղ., Յ. Պ., Յ. Պ., 4. Մ. 2-ական ղլ., Բ. Ս., Մ. Մ., Տ. Ա., Չ. Պ., Դ. Գ., Մ. Մ., Ա. Բ., Պ. Պ., Յ. Մ., Ա. Լ., Ա. Ա., Ն. Տ., Գ. Ա., Յ. Կ., Մ. Ս., Ա. Ա., Կ. Ի., Վ. Կ., Գ. Պ., Բ. Կ., Ս. Ս., Ս. Ա., Ա. Մ., Խ.

Ա., Գ. Ա., Պ. Պ., Ղ. Ս., Տ. Պ., Տ. Ի., 1-ական ղլ., Գ. Ի., Ա. Դ., Յ. Ա., Կ. Կ., Գ. Մ., Գ. Օ., Գ. Պ., Յ. Կ., Յ. Ի. 50-ական սանտ., Յ. Բ., Տ. Յ., Ոճե, Շ. Ղեք 25-ական սանտ.

Ռուսնուկի կոմիտէի սնդ. մէջ ստացւած են. Գաղտնագահ խ. 22 ֆր., Պանդուխտ խ. 28 ֆր., Նոր Աշխարհ խ. 25 ֆր., Արարատ խ. 15 ֆր., Մուրճ խ. 6 ֆր., Թիւ 4152-60-ից 13 ֆր., Արուսեակ Տ-ից 2 ֆր., Պ. Ե-ից 2 ֆր.

Պուրկազի կոմիտէի սնդ. մէջ ստացւած են. Կամաւորական խ. 16 լէվ, Կանոնց խ. 58 լէվ 80 սանտ., Տարոնոյ խ. 61 լէվ 20 սանտ., Միւս աղբայիններէն 681 լէվ:

* *

Ֆիլիպոսպօլի Հայ կանանց ձեռքով կազմւած Դաշնակցութեան Օժանդակ «Շարէ» կոմիտէի յունւար ամսուայ մուտքը եղիւ 117ֆր. 80 ս.

Վասպուրականի կանանց և օրիորդներու խմբերու ներատուութիւնները.

Ժենիայի խ. 75 դճ., Կրանպիլի խ. 23 դճ., Գօջէի խ. 71 1/2 դճ., Դոհարիկի խ. 31 1/4 դճ., Մայրպիլի խ. 53 1/2 դճ., Հայկունի խ. 68 1/2 դճ., Կարպիւզակի խ. 20 դճ., Նազուչիի խ. 19 դճ., Եւգինիէի խ. 36 դճ., Անկախ խ. 38 դճ., Թենիի խ. 26 դճ., Սեթայի խ. 19 դճ., Սոնայի խ. 32 դճ., Բաջուհիի խ. 43 դճ., Վարսենիկի խ. 21 դճ., Զինարի խ. 14 դճ.

Ողջունում ենք Հայ կանանց և օրիորդների ջերմ մասնակցութիւնը յեղափոխական գործին:

Ա Ձ Գ

Պոլիս Խասազեղ քնակող երկու պարսկահայտուակ եղբայրներ Նորաշուի և Վրաստանի Թուրքիայի ժողովրդական շարժումը 14-ին Խասազեղի եկեղեցին երկուստեք «Դաշնակցութեան» ատրճանակներու երկու հատ Սմիթ-Վիսալը իրացուցած էին, մործեցին վերադարձնել ատրճանակները և այսպէս ատրճանակները թէ ազգին աստուծոն են ատրճանակները և ոչ ոք իրաւունք ունի հա պահանջելու իրենցը:

Նոյն Նուրաշու Թուրքիայից այդ տաղանակ մշտնջեն փախստականի մը համար «Դաշնակցութեան» կողմէն իրեն յանձնուած երկու օսմ. ոսկին եւս կողորոն անցուցած է, մէկ մէծիւս միայն տարով պատկանեալ օտեք: Այդ դրամու ալ կը մեծիւս այժմ հատուցանելու, այն առարկութեամբ թէ վերջին դէպքին հետեւանքով մեծամեծ վնասներ կրած են, թէեւ շուայտութեամ համար դրամ. չի պակասը իրենցը:

Այս ամենալիք արարքը հրատարակելով կը հրաւիրենք հասարակութիւնը իր զգանքով և արհամարհանքով հալածելու այդ կողմը եւ ատրճանակները, որոնք չեն կողմար սեփականելու ժողովրդին յանուն յեղափոխութեան եր արհիւն-քրտիքով ներած տւումները:

* *

Այս առթիւ հրատել կը կարողանք ամեն ամսուց, որ «Դաշնակցութեան» պատկանած ուսմը, դաշնայն, ատրճանակ, գնումներ կամ ու եւ Ի կը վերջին դէպքին առթիւ ի ք ե Ն Գ, ք ո Վ Մ ա ց ա ծ ո ւ Ն ի Ն կամ՝ տ ե ղ մը. պ ա հ ա ծ են փութան մանրամասնութ: հարորդիկ խմբագրութեանս, որպէսզի պատշաճ դատում կողմնակով անուին եւ յանձնին «Դաշնակցութեան» տեղական կոմիտէներուն:

Խմբագրութեանս դիմել հետեւեալ հասցեով՝
Rédaction du Droschak, Genève (Suisse)